

DIE KLEINE LICHTGEKLEURDE KIKKERS MET STOKKEN DIE VUUR MAKEN...

De kleine lichtgekleurde kikkers met stokken die vuur maken... Het is een van de meest recente werken van de Nederlandse kunstenaar Theo van Doesburg. Het is een schilderij dat is gemaakt in 1930. Het is een van de meest bekende werken van de De Stijl-beweging. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op geometrische vormen en primaire kleuren. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op de principes van de De Stijl-beweging. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op de principes van de De Stijl-beweging.

De kleine lichtgekleurde kikkers met stokken die vuur maken... Het is een van de meest recente werken van de Nederlandse kunstenaar Theo van Doesburg. Het is een schilderij dat is gemaakt in 1930. Het is een van de meest bekende werken van de De Stijl-beweging. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op geometrische vormen en primaire kleuren. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op de principes van de De Stijl-beweging.

De kleine lichtgekleurde kikkers met stokken die vuur maken... Het is een van de meest recente werken van de Nederlandse kunstenaar Theo van Doesburg. Het is een schilderij dat is gemaakt in 1930. Het is een van de meest bekende werken van de De Stijl-beweging. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op geometrische vormen en primaire kleuren. Het is een schilderij dat is gemaakt in een stijl die is gebaseerd op de principes van de De Stijl-beweging.

Wolfgang Tillmans

Wolfgang Tillmans is een Duitse kunstenaar die bekend staat om zijn kleurrijke, abstracte werken. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren.

Wolfgang Tillmans is een Duitse kunstenaar die bekend staat om zijn kleurrijke, abstracte werken. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren.

Wolfgang Tillmans is een Duitse kunstenaar die bekend staat om zijn kleurrijke, abstracte werken. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren.

Wolfgang Tillmans en het 'Grote Licht'

Wolfgang Tillmans is een Duitse kunstenaar die bekend staat om zijn kleurrijke, abstracte werken. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren. Hij is een van de meest invloedrijke kunstenaars van de afgelopen jaren.

zaak. Bijna alle goederenvervoer gaat over het spoor. Vorig jaar, bij de droogte, werd de voedselhulp via het spoor ter bestemming gebracht. Dat had nooit gekund over de weg...

Mombassa, een wereld apart

Mombassa is nog steeds een door Arabieren en Indiërs gedomineerde stad. De Arabieren beheersen de politiek, de Indiërs het zakenleven. En de Afrikanen doen het werk.

Slavenhandel. De Arabische huisbewaarder van Fort Jesus, door de Portugezen gebouwd in de 16de eeuw, ontkent het. "Er is nooit slavenhandel geweest in Mombassa, allemaal fabels. De enige slaven die er waren, dienden voor huishoudelijk werk. Niet voor de handel".

De Afrikanen reageren bitter "De Arabieren proberen altijd het verleden te ontkenen". Een Afrikaans journalist neemt ons mee naar de oude haven van Mombassa, smalle straatjes, de geur van Indische specerijen en de muezzin die vanop de minaret de moslims oproept voor het gebed. Onder aan de heuvel ligt de slaventunnel: een nauwe trap vol haakse bochten waarover de slaven aan elkaar geketend naar de "dhows" gedreven werden voor verscheping naar Zanzibar, of rechtstreeks naar de harems op het Arabische schiereiland. "In Oeganda kostte een vrouwelijke slaaf honderd kogels, voor twee volwassen mannen kreeg je een geweer..."

Het zakenleven van Mombassa lijkt in handen van de Indiërs. Eerst waren ze spoorwegaarbeider, nadien handelaar. Niet zo vreemd. Eeuwenlang reeds waren Indiërs naar Afrika gekomen om handel te drijven, zelfs daar waar Europeanen zich niet durfden te vertonen. Een Indisch ingenieur is duidelijk: "De blanken volgden ons. Toen ze Afrika zogenaamd ontdekten, vonden ze bijna overal Indische handelsposten. Maar ze ontkennen het, alsof wij niet bestonden".

De Indiërs monopoliseren de handel en dat zet kwaad bloed. Toen de Luo in 1982 in opstand kwamen tegen de Kikuyu-overheersing, keerden de Kenyanen zich tegen de Indiërs: hun zaken werden geplunderd, hun vrouwen verkracht. Ze vrezden ooit de zondebok van alle kwalen te worden, zoals in Oeganda in 1972.

Bevolkingsgroei, voedseltekort

Twee grote problemen beheersen Kenya: de bevolkingsgroei, bijna de hoogste ter

Twee grote problemen beheersen Kenya: de bevolkingsgroei, bijna de hoogste ter wereld, en de te lage voedselproductie

wereld, en de te lage voedselproductie. Het politieke probleem weegt minstens zo zwaar door. "De regering vertegenwoordigt het volk niet, en de bevolking voelt het ook zo aan. Dat is een koloniale erfenis. Het bestuur wordt niet gekozen, maar benoemd. Toen waren het de Engelsen, nu zijn het de Kenyanen. Chiefs en subchiefs worden benoemd om hun machtsrelatie met de regering. Ze vertegenwoordigen het volk niet. Dat voelt de bevolking, en ze gelooft niet dat de regering voor haar belangen opkomt. Daarom is de regering ook niet in staat hervormingen door te voeren..."

Bestuurders zorgen er vooral voor er zelf eerst beter van te worden. Alles draait om gekozen en herkozen worden, en daarvoor moet je gunsten verlenen. Dat kost geld, en aan geld kom je niet meteen door de belangen van de bevolking te dienen.

Voedselproblemen, het is een gevolg van het koloniale verleden. De Britten namen de beste landbouwgronden in bezit en verbouwden er exportgewassen: koffie en tee. De Kenyanen behielden de minder goede gronden voor voedselgewassen. "En dat is vandaag nog zo", zegt een Nederlands vrijwilliger. "De Kenyase regering geeft de voorkeur aan exportgewassen en neemt op zijn zachtst gezegd een halfslachtige houding aan ten opzichte van de voedselverbouw."

1984 was een rampjaar, er werd voedsel ingevoerd. "Na de onafhankelijkheid is er een poging gedaan om het land opnieuw te verdelen. Landloze boeren kregen

grond; er werden koöperaties opgericht. Maar deze politiek liep spaak. Politici slaagden er op een of andere manier steeds weer in om grote landerijen te bemachtigen. Ze wonen in Nairobi, ze gebruiken het land niet zelf. Maar voor de landloze boeren blijft alleen de minderwaardige grond, waar regens uitblijven, en alles in mekaar klapt".

De Spoorwegman

De man die de bedden opmaakt in de couchettes van de sneltrein van Mombassa naar Kisumu komt in de restauratiewagen bij ons aan tafel zitten. "Bwana, zegt hij, U moet mij helpen. Ik verdien 3.500 fr. per maand en ik werk al dertig jaar bij de spoorwegen. Toen ik in 1955 begon kreeg ik 230 fr. Na de onafhankelijkheid werd het beter. Maar nu heb ik al sinds 1974 geen loonsverhoging meer gekregen. Ik heb 9 kinderen. En die moeten naar school." Ik kan geen andere reden dan mijn huidskleur bedenken waarom mijn hulp wordt ingeroepen.

Een tweede Keniaan schuift bij ons aan tafel aan. Hij wordt onmiddellijk door een medepassagier aan een aangrenzend tafeltje geschoufferd omdat hij rookt.

Niemand zegt wat van onze sigaretten. "Waar is je land", vraagt de Keniaan, George. "Ik heb geen land". "Jij hebt geen land?" Hij aarzelt. "Waar is je vaders land?" "Mijn vader heeft geen land."

Hij schudt zijn hoofd. "En je grootvader?", probeert hij.

schoonheid".

Bij het onbewoonde papyrusmoeras slaat Whitehouse zijn kamp op, langs de kleine rivier *Uaso Nairobi*, het koude water. Hier groeide de modernste hoofdstad van Oost-Afrika, Nairobi.

Na de spoorwegaarbeiders kwamen de handelaars en de ambitieuze kolonisten. Ze bezetten de vruchtbare heuvels ten noorden en ten westen, ze waanden zich de "Scheppers van Orde in de Chaos".

Slavernij, de dekmantel

"De Britten kwamen om een einde te maken aan de slavernij. Mijn vader was een slaaf. Hij werd gevangen genomen door Arabische slavenhandelaars in het zuiden van Tanzania, en vandaar naar de kust gebracht en verscheept. De Britse marine onderschepte het slavenschip, mijn vader werd bevrijd". Zo vertelt Lance Jonis Bengo, de 73-jarige zoon van een voormalige slaaf.

"Het centrum van de slavenhandel was Zanzibar (nu onderdeel van Tanzania). Aan de kust van Kenya en Tanzania werden slaven ingescheept. Dokter Livingstone maakte daar een einde aan".

Lance Jonis Bengo is koster van het Anglikaanse kerkje van Freretown, ten zuidwesten van Mombassa. Missionarissen gaven hier land aan bevrijde slaven. Aan de muur een zwartwit foto van Matthew Wellington, een van de 5 trouwe Afrikanen die in 1873 het lijk van dr. Livingstone 1500 mijlen ver naar de kust droegen.

"De Britten schaften de slavernij af, maar ze voerden een nieuwe vorm van slavernij in, de *apartheid*. Nu werden wij slaaf van de kolonisten, goedkope arbeidskrachten op het land. We hadden geen rechten, we moesten een pas dragen, de *Kipande*, zoals in Zuid-Afrika. We mochten niet wonen waar we wilden, we werden in reservaten gestopt. In "blanke" wijken mochten we alleen op bepaalde tijden op straat lopen. Ik was klerk bij de spoorwegen, maar ik mocht alleen derde klas reizen. Als ik een brief schreef aan een Afrikaan mocht ik er geen "Bwana", meneer, boven zetten.

Afrikanen waren geen mijnheer... Ze arresteerden en deporteerden onze leiders, ze vervingen ze door marionetten die naar de kolonisten luisterden. Beschaving? De Britten brachten geen beschaving, ze roofden alleen ons land..."

Churchill vindt het oké

De aanleg van de spoorlijn bleek duurder dan aanvankelijk geraamd. In het Britse parlement groeide de kritiek. In die regio

was toch niets te halen. Maar Whitehouse vocht voor zijn project, voor meer geld. Hij kreeg de steun van Winston Churchill.

Churchill was weg van de mogelijkheden die Oeganda bood. Later zou hij het trouwens "de parel van Afrika" noemen. Hij bepleitte de kolonisatie van Oeganda en de vruchtbare heuvels van Kenya.

Met het verbouwen van katoen, koffie en tee zouden de kosten van de spoorweg gedekt kunnen worden. Zo startte Kenya als wingewest voor het Colonial Office. De "White Highlands" werden verboden terrein voor Indiërs en Afrikanen, de blanken begonnen er met koffie- en teeplantages, de Afrikanen werden de goedkope arbeidskrachten, gehuisvest in reservaten...

"Toen de blanken arriveerden, vluchtten mijn ouders de bush in", vertelt een oude man aan het meer. "Ze waren bang dat de baSungu het land zouden stelen. Maar ze waren niet in ons land geïnteresseerd. Mijn ouders kwamen terug, de Britten waren goed voor ons. In 1924 kwamen de zendelingen van het *Leger des Heils*. Wij gaan naar de kerk, ze bouwen een school, ze brengen een dokter, ze helpen ons... Wij waren dankbaar. De Nandi gingen in verzet, wij hebben nooit met de baSungu gevochten..."

De Nandi waren veehouders, nomaden, en ze beschouwden alle vee op aarde als hun bezit. Hun leger roofde vee van de omringende stammen. Als enigen boden ze verzet tegen de bouw van de spoorlijn. Toen de spoorlijn hun grasland bereikte,

ten oosten van het Victoriameer, toen zei de medicijnman: de kogels van de indringers zullen als waterdruppels afketsen op de huid van de onoverwinnelijke Nandikrijgers... De Nandi stalen het ijzer van de rails, maakten er speren van, en de koperdraad gebruikten ze voor sieraden. De Indische koelies bleken een voorkeur te hebben voor jongens en meisjes uit de Nandi-stam, aldus de Engelse historici: "The brown man... who laid not only the tracks but also every Nandi girl and boy they could lure into their tents" schrijft Charles Miller in "The Lunatic Express". Drama, een maxim-machinegeweer en een galante Britse officier waren voldoende om het Nandi-verzet te breken. Het enige gevaar kwam nu van de neushoorn, van de termieten die de rails ondergroeven, van de olifant die niet wou wijken.

Kenya vandaag

De trein van Mombassa naar het Victoriameer rijdt nog steeds. De Duitse diesellokomotief vertrekt om zeven uur 's avonds. Dertien uur later, om acht uur 's morgens, rijdt hij Nairobi binnen. En 's avonds, om halfzes, rijdt hij verder naar Kisumu waar hij de dag erop 's morgens aankomt. Een stipte trein. "Giraffes zijn het gevaarlijkst", zegt de machinist, "ze komen 's nachts af op de lichten van de lokomotief, gaan wijdbeens over het spoor staan wachten. Soms staat een olifant op de rails. Maar, ze verliezen het van de trein". Het spoor is een goede

Een stipte trein... Soms staat er een olifant op de rails

zaak. Bijna alle goederenvervoer gaat over het spoor. Vorig jaar, bij de droogte, werd de voedselhulp via het spoor ter bestemming gebracht. Dat had nooit gekund over de weg...

Mombassa, een wereld apart

Mombassa is nog steeds een door Arabieren en Indiërs gedomineerde stad. De Arabieren beheersen de politiek, de Indiërs het zakenleven. En de Afrikanen doen het werk.

Slavenhandel. De Arabische huisbewaarder van Fort Jesus, door de Portugezen gebouwd in de 16de eeuw, ontkent het. "Er is nooit slavenhandel geweest in Mombassa, allemaal fabels. De enige slaven die er waren, dienden voor huishoudelijk werk. Niet voor de handel".

De Afrikanen reageren bitter "De Arabieren proberen altijd het verleden te ontkenen". Een Afrikaans journalist neemt ons mee naar de oude haven van Mombassa, smalle straatjes, de geur van Indische specerijen en de muezzin die vanop de minaret de moslims oproept voor het gebed. Onder aan de heuvel ligt de slaventunnel: een nauwe trap vol haakse bochten waarover de slaven aan elkaar geketend naar de "dhows" gedreven werden voor verscheping naar Zanzibar, of rechtstreeks naar de harems op het Arabische schiereiland. "In Oeganda kostte een vrouwelijke slaaf honderd kogels, voor twee volwassen mannen kreeg je een geweer..."

Het zakenleven van Mombassa lijkt in handen van de Indiërs. Eerst waren ze spoorwegaarbeider, nadien handelaar. Niet zo vreemd. Eeuwenlang reeds waren Indiërs naar Afrika gekomen om handel te drijven, zelfs daar waar Europeanen zich niet durfden te vertonen. Een Indisch ingenieur is duidelijk: "De blanken volgden ons. Toen ze Afrika zogenaamd ontdekten, vonden ze bijna overal Indische handelsposten. Maar ze ontkennen het, alsof wij niet bestonden".

De Indiërs monopoliseren de handel en dat zet kwaad bloed. Toen de Luo in 1982 in opstand kwamen tegen de Kikuyu-overheersing, keerden de Kenyanen zich tegen de Indiërs: hun zaken werden geplunderd, hun vrouwen verkracht. Ze vrezden ooit de zondebok van alle kwalen te worden, zoals in Oeganda in 1972.

Bevolkingsgroei, voedseltekort

Twee grote problemen beheersen Kenya: de bevolkingsgroei, bijna de hoogste ter

Twee grote problemen beheersen Kenya: de bevolkingsgroei, bijna de hoogste ter wereld, en de te lage voedselproductie

wereld, en de te lage voedselproductie. Het politieke probleem weegt minstens zo zwaar door. "De regering vertegenwoordigt het volk niet, en de bevolking voelt het ook zo aan. Dat is een koloniale erfenis. Het bestuur wordt niet gekozen, maar benoemd. Toen waren het de Engelsen, nu zijn het de Kenyanen. Chiefs en subchiefs worden benoemd om hun machtsrelatie met de regering. Ze vertegenwoordigen het volk niet. Dat voelt de bevolking, en ze gelooft niet dat de regering voor haar belangen opkomt. Daarom is de regering ook niet in staat hervormingen door te voeren..."

Bestuurders zorgen er vooral voor er zelf eerst beter van te worden. Alles draait om gekozen en herkozen worden, en daarvoor moet je gunsten verlenen. Dat kost geld, en aan geld kom je niet meteen door de belangen van de bevolking te dienen.

Voedselproblemen, het is een gevolg van het koloniale verleden. De Britten namen de beste landbouwgronden in bezit en verbouwden er exportgewassen: koffie en tee. De Kenyanen behielden de minder goede gronden voor voedselgewassen. "En dat is vandaag nog zo", zegt een Nederlands vrijwilliger. "De Kenyase regering geeft de voorkeur aan exportgewassen en neemt op zijn zachtst gezegd een halfslachtige houding aan ten opzichte van de voedselverbouw."

1984 was een rampjaar, er werd voedsel ingevoerd. "Na de onafhankelijkheid is er een poging gedaan om het land opnieuw te verdelen. Landloze boeren kregen

grond; er werden koöperaties opgericht. Maar deze politiek liep spaak. Politici slaagden er op een of andere manier steeds weer in om grote landerijen te bemachtigen. Ze wonen in Nairobi, ze gebruiken het land niet zelf. Maar voor de landloze boeren blijft alleen de minderwaardige grond, waar regens uitblijven, en alles in mekaar klapt".

De Spoorwegman

De man die de bedden opmaakt in de couchettes van de sneltrein van Mombassa naar Kisumu komt in de restauratiewagen bij ons aan tafel zitten. "Bwana, zegt hij, U moet mij helpen. Ik verdien 3.500 fr. per maand en ik werk al dertig jaar bij de spoorwegen. Toen ik in 1955 begon kreeg ik 230 fr. Na de onafhankelijkheid werd het beter. Maar nu heb ik al sinds 1974 geen loonsverhoging meer gekregen. Ik heb 9 kinderen. En die moeten naar school." Ik kan geen andere reden dan mijn huidskleur bedenken waarom mijn hulp wordt ingeroepen.

Een tweede Keniaan schuift bij ons aan tafel aan. Hij wordt onmiddellijk door een medepassagier aan een aangrenzend tafeltje geschoufferd omdat hij rookt.

Niemand zegt wat van onze sigaretten. "Waar is je land", vraagt de Keniaan, George. "Ik heb geen land". "Jij hebt geen land?" Hij aarzelt. "Waar is je vaders land?" "Mijn vader heeft geen land."

Hij schudt zijn hoofd. "En je grootvader?", probeert hij.

"Heb je kinderen?" vraagt hij na een pauze. "Ik heb geen kinderen." "You must be a poor man" roept George uit. "Wat is een man zonder land! Niets. Wat is een man zonder kinderen! Wie zal er voor je zorgen als je oud bent? Wie zal je naam dragen als je dood bent? Jullie zijn vreemde mensen."

George werkt in Nairobi als tuinman bij een blanke. Dagelijks wast hij de auto. Hij opent de poort als de msungu thuiskomt en hij bewaakt de villa tegen inbrekers. Hij verdient 2800 fr. per maand.

Zijn vrouw en kinderen wonen op zijn shamba, een halve hektare land in zijn geboortedorp in de heuvels tegen de grens van Oeganda, ten noorden van het Victoriameer.

"Het leven in Nairobi is te duur. Daarom wonen ze op het land waar ze hun eigen eten kunnen verbouwen: mais, zoete aardappelen, bananen, bonen en cassave. Als ik geld overhoud, stuur ik het op. Voor medicijnen, schooluniformen en voedsel als de oogst tegenvalt."

Twee keer per jaar gaat hij naar huis. "Ik heb vijf kinderen. Ik wilde een zoon. Maar de eerste baby was een meisje. De tweede ook. Drie en vier waren ook meisjes. Ik wilde een zoon. De vijfde was eindelijk een jongen. Als het weer een meisje was geweest, had ik mijn vrouw weggestuurd. Nu gebruikt ze de prikpil."

Kinderen

George is een Baluya. Trots vertelt hij dat de Baluya de snelst groeiende stam in Kenya is en binnenkort zelfs de grootste stam in het land. Hij nodigt ons uit zijn dorp te bezoeken dat het hoogste geboortecijfer van heel Kenya heeft.

"Als je trouwt, betaal je een bruidschat. Ongeveer 8 koeien en 18.000 fr. Maar alleen als je geld hebt. Anders betaal je later. Als je gaat scheiden, moet je betalen: 4 koeien voor iedere dochter die je hebt en 2 voor een zoon, want die kan later voor zichzelf zorgen."

Vragen waarom de Baluya zoveel kinderen hebben, blijkt zinloos. "Dat is onze gewoonte", zegt George. "God zorgt daarvoor", zegt zijn vrouw Margaret, die meer kinderen wil. "Ik wil 8 kinderen", zegt ze. Maar het klinkt alsof het er ook 10 mogen zij. Of meer.

Meestal is er geen geld. "Iedere keer als ik thuis kom, beginnen ze over geld te zeuren", klaagt George. "En we hebben te weinig land." Maar het land is op. De vruchtbare heuvels waar iedere middag overvloedig de regen op de rode aarde valt, zijn nu al overbevolkt en overwerkt.

"De blanken wilden niet dat wij rijk werden", zegt de mzee. "nu mogen we rijk worden, maar er is geen werk".

"Het land levert te weinig op. Daarom moest ik naar de stad om werk te zoeken."

George heeft geluk gehad. Bijna alle jonge mannen uit zijn dorp zijn naar Nairobi getrokken maar 4 van de 5 migranten is werkloos en leeft in de krottenwijken zoals Kibera en Mathare. "Nairobi is een Kikuyu stad. De Baluya's of de Luo's krijgen geen werk. De Kikuyu's helpen elkaar. En de regering helpt alleen de Kikuyu's."

Wat is er veranderd sinds de onafhankelijkheid, vragen wij aan een 73-jarige mzee. "De baSungu aten zich rijk aan ons", zegt hij. "Zij namen ons alles af. Toen de onafhankelijkheid kwam, konden ze ons niets meer afnemen. Dat was goed." Dan zwijgt hij. "Maar toen Uhuru (onafhankelijkheid) kwam, hadden wij geen geld om land te kopen. En alles werd duurder. En nu is er geen werk meer voor de Baluya. Nee, het is niet goed nu. We zijn met teveel mensen."

De Baluya klagen over de subchief die hen door de regering op het dak is ge-

schoven. Iedere keer eist hij geld voor gemeenschappelijke voorzieningen die gebouwd moeten worden maar waar nooit iets van terecht komt. De subchief 'eet al het geld op'. En George draagt nog steeds een identiteitspasje, dat hij hardnekkig zijn kipande noemt. "Ik moet het altijd bij me dragen. Als de politie mij aanhoudt en ik kan het niet tonen, dan ga ik onmiddellijk de gevangenis in. Nu mag ik op de trein eerste klas reizen. Maar ik kan zelfs de tweede klas niet betalen." Een oude vrouw komt ons de hand schudden. Wat er veranderd is? Ze begint te lachen en houdt onze hand vast. "Vroeger konden wij niet bij de waSungu zitten en hen de hand drukken. Nu wel. Dat is er veranderd."

"De blanken wilden niet dat wij rijk werden", zegt de mzee. "De blanken wilden dat wij arm bleven. Nu mogen we rijk worden. Maar er is geen werk."

"De volgende zoon die geboren wordt", zegt George's vader, "noemen wij naar u. Zodat we het jaar zullen herinneren dat u ons heeft bezocht."

Gerard Jacobs

Krijgersornaat onder een windjack

FOTO RBP

In Kenia is geen plaats meer voor de Masaai en Samburu, stammen die vasthouden aan eeuwenoude tradities. Ze moeten voor hun eigen bestwil ontwikkeld worden, vindt de regering. Zelf vinden ze van niet. Daar komen nog grote problemen van. Gerard Jacobs balanceerde tussen blanke toeristen die boeken voor een ontbijt met champagne, moderne progressieven en de laatste onbedekte borsten.

GERARD JACOBS

Iedere avond wanneer de blanke toeristen hun cocktails drinken voor hun luxueuze tenten aan de drooggevallen rivierbedding gaat hij op jacht. In de linkerhand zijn houten speer en zijn houten knuppel. In zijn rechterhand houdt hij een blikken zaklantaarn die hij op een dagmars afstand gekocht heeft in de winkel van sinkel die wordt aangeprezen als Sinbads Supermarkt. Iedere avond lacht hij verlegen alsof hij zich excuseert tegen-

over zijn stamgenoten aan de overkant van de rivier, de door antropologen veel geroemde Masaai wier krijgshaftigheid door blanke ontdekkingsreizigers werd gevreesd. Hij gaat op jacht naar gazelle en heft zijn speer in een groet als hij ons passeert in zijn te wijde blauwe overall en de te grote gele plastic kaplaarzen waarin hij zwabbert als een zeeman op zoek naar de steun van een lantaarnpaal.

's Avonds houdt een Keniaanse gids een praatje rond het kampvuur voor de meest Amerikaanse safaritoeristen. Hij komt uit de hoofdstad Nairobi en lijkt in zijn modieuze khaki safaripark even ver af te staan van de autochtone Masaai als de Bill's en Martha's uit Connecticut. De Masaai moet voordat hij toegelaten wordt tot de leeftijdsgroep van volwassenen een leeuw doden', vertelt de gids aan de borrelende Amerikanen. 'Zo moet hij bewijzen dat hij de moed heeft om zichzelf te verdedigen, zijn familie te beschermen en om . . .'

De gids aarzelt en voordat hij zijn zin af kan maken roept een honkbalpet uit het Diepe Zuiden van de VS op de achterste rij: 'Om te bewijzen dat hij een goede kostwinner is!' Zo blijken de verhoudingen echter niet te liggen. 'Om te bewijzen dat hij een held is', hervat de gids. 'En wie wil er morgenvroeg een ballontocht boven het gebied maken?' laat hij er snel op volgen. 'Na afloop is er ontbijt met champagne.'

De Keniaanse overheid heeft de strijd aangeboden met één van haar belangrijkste exportproducten: de 'nobele en krijgshaftige' maar naar westerse maatsta-

ven achtergebleven en daardoor juist zo fotogenieke stammen zoals de Masaai en de aan hen verwante Samburu. De regering verkoopt Kenia graag als een moderne natie en in dat beeld is geen plaats meer voor stammen die de moderne samenleving afwijzen en vasthouden aan eeuwenoude tradities. De Masaai en Samburu moeten hun initiatieriten afzweren, lijf en leden bedekken, hun kinderen naar school sturen en het krijgshaftige vertoon met speren staken.

De traditionele leefwijze mag nog slechts gevolgd worden in de toeristencentra langs de kust en in de wildparken. En zo is *David*, een gevierde Amerikaanse beroepsfotograaf die al meer dan dertig jaar de kost verdiend met het maken van koffietafelboeken over jagende luipaarden, parende leeuwen en 'nobelesavages' nu gedwongen om in een terreinwagen het land af te stropen op zoek naar de laatste onbedekte borsten om zijn uitgever te kunnen bedienen met beelden van het romantische Afrika.

De Italiaanse priester zit op één troon achter het altaar terwijl misdienaren en diakens eindeloos heen en weer lopen met water en later wijn, wierook en enorme kandelaren. Kinderen klauteren ongestraft over de kerkbanken, dansen in het gangpad en lopen voortdurend naar buiten om in de tuin hun behoefte te doen. De priester preekt in het Swahili maar de boodschap lijkt aan iedereen voorbij te gaan: in het dorp zijn de afgelopen dagen twee moorden gepleegd en de verschillende stammen staan strijdbaar met de panga's en speren tegenover elkaar. De priester preekt over Gods liefde. Wanneer hij de hostie heft lopen de misdienaren door het gangpad en schudden de buitenste rij van kerkbezoekers de hand.

Plots staat iedereen handen te schudden: de vrouwen in de linkervleugel, gekleed en felrode omslagdoeken die de borsten bedekken, brede lagen kralen rond de hals, de armen, enkels en scheenbenen bedekt met rijen koperen sieraden en de oren, neus en onderlip doorboord met vaak enorme metalen of kralsieraden.

De mannen staan in de rechtervleugel. De meesten zijn gekleed in westerse hemden en broeken en af en toe een wat voderig jasje die in grote getalen door de missie in de regio worden gedumpt. Nog slechts een enkeling is gekleed in de traditionele halflange, dieprode omslagdoek, het gezicht opgemaakt met rode verf uit oker, een kralenketting over het voorhoofd en een veer in het haar.

Het is zondagmorgen in Maralal, het administratieve centrum van Samburuland, het savannegebied ten noorden van Mount Kenia dat doorloopt tot aan het Turkanameer, onder de grens met Soedan, Ethiopië en Somalië. De Samburu zijn verwant aan de Masaai in het zuiden van Kenia en de Dinka in Soedan. Zij leven van de veeteelt en trekken, voordat de Keniaanse regering met een krachtige assimilatiecampagne begon en de droogte hun kuddes decimeerde, van waterbron naar waterbron, door een gebied groter dan Nederland.

Het is bijna een volle dag rijden van de dorpen rond Mount Kenia naar Maralal en de automobilist hoeft niet te verwachten een tegenligger te ontmoeten. De enigen die over vervoer beschikken zijn de Italiaanse missionarissen die al decennia lang op geïsoleerde posten in het gebied werken of een landrover van de overheid, die de laatste jaren de ontwikkeling van de streek ter hand genomen heeft.

'Deze mensen,' zegt de politiechef van Maralal na de kerkdienst, 'leven nog in het stenen tijdperk. They are very backward.' Hij is zelf een Samburu maar hij lijkt in zijn driedelige, zondagse pak in niets meer op de jonge krijgers, die opgemaakt en met kettingen behangen door de straten van het dorp flanerend. 'Wij hebben ons tot taak gesteld hen te ontwikkelen. Daartoe moeten zij hun vee verkopen, zich vestigen, landbouw gaan bedrijven en hun kinderen naar school sturen. Er heersten hier in het verleden anarchistische toestanden. Wij hadden te kampen met veediefstallen. Iedereen trok maar rond met zijn

kuddes en stoorde zich niet aan het gezag. Die tijd is nu voorbij. Maar verder hebben wij nog niet veel succes geboekt. Er is verzet onder de Samburus. Zij willen hun traditionele manier van leven niet opgeven. Vooral de ouderen en de krijgers verzetten zich tegen de moderne ontwikkelingen. Maar het is voor hun eigen bestwil. Dat zullen ze wel inzien.'

Hij neemt mij spottend op als ik vraag of het niet tragisch is dat een unieke, eeuwenoude cultuur die rust op een precair sociaal evenwicht verloren dreigt te gaan. 'Wat is er bijzonder aan een polygame oude man die een piepjong meisje huwt, haar verbiedt naar school te gaan, zijn kinderen dwingt zijn kuddes te hoeden en hen weghoudt van school? Zo willen jullie westerlingen ons graag fotograferen. Ik wil zo niet gefotografeerd worden.'

Twintig kilometer ten zuiden van Maralal ligt 'de bron die nooit opdroogt'. Tijdens de grote droogte die de streek tot vorig jaar zomer teisterde verzamelden de Samburus zich rond deze bron. 'Zeven dagen werd er gefeest en tot de goden gebeden', vertelt een jonge Samburu. 'En toen begon het te regenen.' Hij verloor zeventien van zijn 21 koeien en de bruidsschat die hij onlangs voor zijn eerste vrouw moest betalen moest hij van zijn familie lenen: elf koeien, twee geiten en één schaap. Zijn bruid was vijftien jaar oud en werd zoals gebruikelijk op de ochtend van het huwelijk besneden.

Leresi ('regen') *Lenguiya* doorliep zoals alle Samburu-jongens een aantal fasen in zijn leven voordat hij mocht trouwen. De belangrijkste en volgens hem ook veruit de leukste periode was die van krijger. Rond hun twaalfde tot veertiende jaar worden Samburu-jongetjes groepsgewijs besneden en toegelaten tot de leeftijdsgroep van krijgers, *il murrán*. In deze periode hoeden zij het vee waarmee ze vaak maandenlang en honderden kilometers verwegtrekken. Zij bekwamen zich in de krijgskunst en niets lijkt belangrijker dan het tonen van persoonlijke moed en het opsieren van het eigen uiterlijk. Rond hun twintigste treden de krijgers opnieuw groepsgewijs toe tot de rang van ouderen. Vanaf dat moment hebben zij het recht te trouwen en mee te beslissen in de gemeenschap.

'Als krijger bescherm je de bezittingen van je familie', vertelt Leresi. 'Vroeger tegen de Turkana, een stam in het noorden, die ons vee kwam roven. En tegen leeuwen en luipaarden.' Trots toont hij een enorme jaap op zijn linkerschouderblad. 'Opgelopen in een gevecht met een leeuw. Ik doodde hem.' Het meeste vee is tijdens de droogte gestorven en veel leeuwen zijn er ook niet meer te doden voor de *murrán*. In Maralal hangen de krijgers nu op zondagmiddag rond bij de trots van het dorp, de benzinepomp of de Barclaysbank, een krotachtig gebouwtje dat alleen op dinsdag en donderdag zijn deur opent. Zij wachten op de wekelijks Turkana-bus met buitenlandse toeristen en laten zich krijgshaftig en met een trotse blik fotograferen.

De krijgers zijn de politiechef een doorn in het oog: 'Waar hebben we krijgers voor nodig? De veediefstallen zijn onderdrukt. Kenia heeft nu een leger en een politiemacht. Laten de muran bij de politie gaan als zij hun familie willen verdedigen. Laten ze helpen om de natie op te bouwen.'

Vorig jaar probeerde de overheid een einde te maken aan de traditie. Toen de Samburu hun initiatierite voor de muran wilde houden verbood de politie de bijeenkomst. De Samburu-krijgers grepen echter naar hun speren en de politie trok zich terug. 'Als de regering onze ceremonieën probeert te verbieden dan betekent dat grote problemen', waarschuwt Leresi. 'Wij zullen al onze krijgers verzamelen en niemand kan ons verbieden om onze tradities in stand te houden.'

Leresi woont in een hut midden in het veld. Het is een vierkant bouwwerk gemaakt van palen en takken, aangestampte aarde en koeiepoep. De toegang wordt afgeschermd door een koeihuid. Achter de deur ligt een half cirkelvormige gang die naar het woonvertrek leidt. In het midden ligt de kookruimte. Aan weerszijde zijn de slaappleaatsen waar zeven personen slapen op de aangestampte aarde. Het is pikdonker in de hut en binnen

enkele minuten beginnen de ogen te tranen van de rook van het vuur. Leresi slaapt met zijn bruid tussen de rest van de familie. Hij heeft nog geen geld om een eigen hut te bouwen.

Hij is smid. Hij leerde het vak van zijn moeder die nog steeds in een hutje buiten de omheining van het erf de blaasbalgen bedient voor het vuur waarop Leresi de speren en de messen smeedt. Geld is volgens de antropologen van geen belang voor de Samburu, net zo min als voor de andere semi-nomadische volkeren in de regio zoals de Masaai. Vee daarentegen betekent alles voor hen. Zo ook voor Leresi. Alles

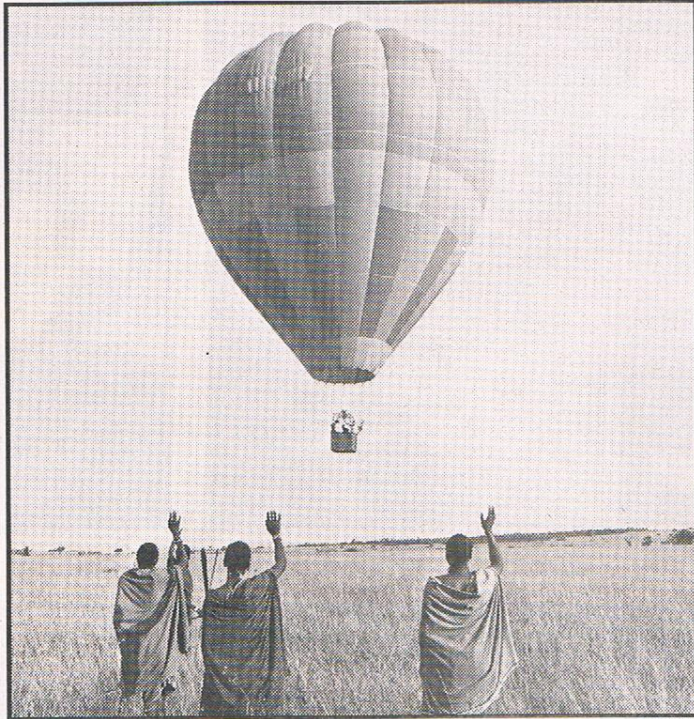

FOTO ABC

wat hij doet wordt uitgedrukt in hoeveelheden vee: een vrouw kost zo en zoveel koeien, twee kleine speren kosten één koe en één grote speer om leeuwen te doden kost één koe.

'Wat gebeurt er,' vragen wij, 'als de regering haar plannen doorzet om de Samburu in de Keniaanse samenleving te integreren?' 'Dan komen er grote problemen', zegt Leresi beslist. 'Wij hebben ons vee tijdens de droogte verloren. Wij zijn zwak. Dus wij sturen onze kinderen nu naar school. Daar krijgen ze eten. Maar als de kuddes weer zijn aangegroeid dan halen wij onze kinderen weer van school.'

'Is het dan niet belangrijk dat de kinderen naar school gaan', vragen wij. 'De kinderen willen graag. Maar de ouders verbieden het. De kinderen moeten hun ouders gehoorzamen en het vee hoeden.'

De regering heeft een aantal vaders die weigerden hun kinderen naar school te sturen voor het gerecht gedaagd en veroordeeld. 'De Samburus hebben geen haast te integreren', zegt een Italiaanse non gelaten. Zij werkt al jaren op de missieposten in het gebied en zij is nu verantwoordelijk voor de kostschool in Maralal. 'Het is een langzaam proces.'

De meisjes worden nog steeds uitgehuwelijkt, soms al bij hun geboorte en in ieder geval op hun twaalfde. Op de ochtend van hun trouwdag worden ze besneden, op de strenge manier, alles wordt weggehaald. Een vrouw is minder waard dan een koe. Kort geleden werd een meisje van vijftien uitgehuwelijkt aan een murrán. Tegelijkertijd werd haar zusje weggegeven aan de vader van de bruidegom. Ze was pas acht jaar.'

Ze heeft geen vertrouwen in de plannen van de regering om de Samburu te integreren en de gebruiken zoals polygamie, het uithuwelijken van jonge meisjes en de initiatieceremoniën voor

de krijgers te verbieden en het onderwijs verplicht te stellen. 'Er komt niets van terecht', zegt ze. 'De Samburu-mannen komen uit nieuwsgierigheid naar de stad. Maar geld verdienen interesseert ze niet. De handel hier in Maralal is in handen van andere stammen, Turkana's uit het noorden, Kikuyu's uit het zuiden. De Samburu laten zich niet integreren in de economie. En de meesten zijn niet geïnteresseerd in onderwijs.'

Kinderen die naar school gaan worden geconfronteerd met de Keniaanse samenleving in een serie boekjes *Kenya's peoples in the past*. 'In het verleden waren de mensen erg vriendelijk en zij deelden graag wat zij hadden met anderen. Iedereen in het dorp kende iedereen en de mensen vertrouwden elkaar', leren de kinderen in de vierde klas van de lagere school. 'Ons volk werkte nauw samen. De mensen zaaiden samen en oogsten samen, samen bouwden ze huizen en bruggen.'

De oorsprong van Kenia's verschillende volkeren wordt aan de leerlingen verklaard: 'De Masaai woonden in het uitspannel. De eerste Masaai-familie liep over een lange dierenhuid naar de aarde en zij brachten het vee met zich mee . . . De Masaai geloofden dat al het vee op aarde hen toebehoorde en in hun gemeenschap was het een teken van moed om vee van anderen stammen te stelen.' In de tijd van jullie over-over-grootvader, zo beweert het lesboek, was vee het belangrijkste bewijs van welstand en daarom vonden er in die periode veediefstallen plaats. Dat was allemaal lang geleden.

Niet ver van de hut van Leresi ligt in het open veld een school. Een klaslokaal met een stuk zwart geverfd triplex dat als schoolbord dienst doet. Hier leren de Samburu-kinderen uit de omtrek dat één plus twee drie is. De onderwijzer woont in een aanbouw, twee bij twee, volgehangen met religieuze affiches van één van de vele christelijke kerken die Afrika rijk is. In de hoek staat een bed.

'Wij hebben geen schriften, geen potlodenpenpennen, geen lesboeken', zegt de leraar. Het lijkt de kinderen niet te deren. Ze spelen buiten rond de boom waar een oude Samburu-vrouw het middagmaal kookt, een mengsel van melk en water waarin wat kleine brokjes vlees drijven. De kinderen betalen één gulden per maand voor onderwijs en voeding en de leraar geeft toe dat veruit de meeste kinderen voor het voedsel komen en niet voor het onderwijs. Het onderwijs is verplicht, ook voor meisjes maar hij maakt zich geen illusies: als de kuddes weer op sterkte zijn zullen de meeste kinderen weer met het vee vertrekken.

Als we terugkeren bij Leresi's woonstede schuift een oude man de hut uit. Zijn linkerbeen ziet er verwrongen uit en hij drukt zich steunend op zijn billen en zijn handen voort. 'Mijn vader', zegt Leresi enigszins gegeneerd en negeert hem verder. 'Een paar weken geleden is hij gevallen en heeft zijn been gebroken.' Is hij bij de dokter geweest', vragen wij. Leresi kijkt ons verbaasd aan, maakt dan een wegwerpgebaar met zijn hand. 'Het is een lange weg naar Maralal. Hoe moeten wij hem daar krijgen?' Wij bieden aan hem achter in de auto naar de Italiaanse missiepost te brengen maar dat hoeft niet van Leresi: 'Hij heeft geen pijn meer. Het is wel goed zo', zegt hij ongeduldig.

Hij blijkt andere plannen te hebben. Samen met een vriend wil hij meerijsen naar de kust waar in de exclusieve hotellen langs het paradijselijke strand westerse toeristen bereid zijn een fortuin te betalen om de laatste authentieke krijgers van Afrika te mogen fotograferen in al hun romantische pracht en praal en waar de Masaai en Samburu murrán zingend en dansend verhalen hoe zij eigenhandig met hun speer een leeuw hebben gedood. Hij staat er onwennig bij, op sandalen, in een broek en met een windjack tegen de regen. Zijn speer heeft hij gedemonteerd. Want de regering ziet hem niet graag in vol krijgersornaat door het land reizen. Hij behoort ten slotte tot 'the peoples of our past'.